

Аналитичен ракурс към единството между слово и музика в китайската съвременна художествена песен *Като на сън* по текст на Ли Цинджао¹

Ян Дзиня

Национална музикална академия "Проф. Панчо Владигеров"

Вокален факултет

Резюме: Съвременните китайски художествени песни, създадени по древни поетични текстове са нова музикална форма, възприела старинен текст. Тези песни са важна част от китайската култура. В тях са съчетани художествената концепция на класическата поезия с творческите техники на модерната музика. Песента *Ру Мън Лин (Като на сън)* е представителна за жанра. Тя не само съхранява художествения замисъл на оригиналните стихове, но и подчертава непреходните човешки ценности, изграждайки мост през вековете.

Изясняването на дефиницията за художествена песен по древен поетичен текст е от съществено значение за вникването в нейната проблематика. Визирайки *Ру Мън Лин*, авторът, чрез обобщаване на художествените и вокалните особености на съвременната китайска художествена песен, а също и предоставяйки референция за емоционалната експресия и интерпретацията, която да послужи на изпълнителите, допринася за популяризирането на този съвременен песенен жанр.

Ключови думи: древна поезия; художествена песен; творческа характеристика; вокални особености; *Ру Мън Лин (Като на сън)*.

Художествени особености на съвременните китайски песни, създадени по древни поетични текстове

Понятието китайска художествена песен по древен поетичен текст се разглежда в широк и в по-конкретен смисъл. В широк тя се отнася до класическите творби от китайската антична литература, каквито са *Книга на песните*², *Чуцъ*³, поезията, създадена по времето на династиите Тан⁴ и Сун⁵. Тези произведения са част от огромно художествено творчество, чието разпространение в древността се е осъществявало по-скоро чрез пеене, отколкото чрез рецитация. Поради ограниченията на старинната китайска музикална нотация много антични творби достигат до наши дни единствено под формата на поетичен текст.

¹Поетесата Ли Цинджао (1084-1155) е представител на *Благодатната поетична школа* от епохата на династия Сун.

²*Книга на песните* е най-ранният поетичен сборник, достигнал до наши дни. В нея са селектирани стихове от първите дни на династия Западна Джоу до *Пролетния* и *Есенния* период (XI век пр. Хр. - VI век пр. Хр.).

³*Чуцъ* е поетичен жанр, чийто основоположник е поетът Цю Юен (340 г. пр. Хр.- 278 г. пр. Хр.) от Чу от епохата на *Воюващите държави*.

⁴Поезията на династия Тан е своеобразна кулминация в историята на класическия стих. Периодът е познат като "златен век" на китайската поезия. Сборниците, колекционирани по това време от литераторите, съдържат мъдростта на поетите от епохата на властване на династия Тан.

⁵*Сун цъ* е китайски литературен жанр, който е популярен по времето на властване на династия Сун. В сравнение с древната поезия той е иновативен.

В по-конкретен смисъл съвременната китайска художествена песен по древен поетичен текст се отнася до композирането на мелодии върху стихове от антични поеми, достигнали до наши дни. Тези мелодии отговарят на естетическите вкусове на съвременния човек, както и на неговата художествена интерпретация на текста и заложената в първоизточника концепция.

Настоящият анализ насочва своя изследователски поглед към съвременната китайска художествена песен, създадена по древен поетичен текст.

Художествени характеристики

Съвременните художествени песни по старинен текст са съвършено съчетание между традиционната китайска култура и съвременното музикално творчество. Чрез иновативността на композиционните техники, притежаващите неоспорими достоинства и носещи неподражаемото очарование на класическата китайска поезия произведения, вдъхват нов живот на старинните стихове. Художествената концепция на античната поезия разкрива богатството и дълбочината на хилядолетната китайска култура. Тя е сърцевината на новия песенен жанр, носител е на древни и общочовешки идеи и послания като в същото време е в съвършено съответствие с квинтесенцията на ориенталската естетика. Емоции, усещания за дистанция или близост, виртуалност и реалност са предадени с изключителна пестеливост. Оставено е също така и място за размисъл като по този начин се осигурява пространство на човешкото въображение.

Музиката в песните притежава дълбоки културни конотации, уникален мелодически стил и наситена експресия. Мелодията изразява богатството от емоции и художествените послания на словото. Тя се превръща в ярък музикален език, отразяващ протичащите в поемата процеси. Новият жанр на китайската художествена песен си служи с разнообразни композиционни техники, за да отговори на съвременните естетически стандарти и да обогати експресивността.

Единение на слово и музика

Съвременните композитори, избрали да създават художествени песни по древен поетичен текст, обръщат особено внимание на единението на музика и текст. Те се стремят да запазят вокалната природа на стиховете, придържайки се към заложените в тях интонационни колебания. Тази особеност е съобразена с изискванията на китайския поетичен език: на произношението на думите, тоновете⁶, както и прилежащото им движение. Несъответствията с поетичния текст биха възпрепятствали слушателя от вникване в смисъла на творбата. От съществено значение е и спазването на ритъма и римите в стиха. Следването на замисъла на композитора е от първостепенна важност за разкриването на художествената концепция и емоционалната окраска на музикално-поетичната творба.

⁶ В китайския език съществуват четири тона. Характерно за интонирането е, че когато сричката е във втори тон мелодията трябва да се издигне нагоре, а когато е в четвърти – да следва движение надолу.

Унаследяване на традиционната китайска култура

Съвременните китайски художествени песни по древни поетични текстове са ярки звезди, притихнали над хилядолетната река на историята. Чрез мелодическата инвенция на композиторите тези бисери заживяват нов живот и отново засияват с ослепителния си блясък, преодолявайки време и пространство. Изпълнявайки и слушайки тези песни в тяхната нова съвременна версия, хората са способни да разберат по-пълноценно историята и културата на древната китайска цивилизация, да усетят посланията на нейната литература. Същевременно творчеството и изпълнението на художествени песни по древни поетични текстове насърчава интеграцията между традиционната китайска култура и съвременната музика и допринася за унаследяването на най-добрите традиции.

Аналитичен ракурс към съвременната художествена песен *Като на сын*.

Поетичен текст

Автор на стиховете на *Ру Мън Лин (Като на сын)* е поетесата от епохата на династия Сун Ли Цинджао. Тя създава поемата *Ру Мън Лин* в ранната си младост. Още тогава Ли Цинджао е дарена със слава и обществено признание. Получава почетното звание *„най-даровитата жена в света“*. В контекста на китайското феодално общество, където схващането, че *„жената без таланти е добродетелна“*, Ли Цинджао, благодарение на творчество си и яркия си талант, успява да спечели любовта на нацията, завещавайки на поколенията своите послания, мисли и чувства. Поетесата разкрива различни житейски аспекти и социални превратности, както и особеностите на женската чувствена природа, акцентирайки върху духовната свобода на жените в епохата на династия Сун.

Ето част от бележките - еквивалент на съвременните дневници, които си води знатната дама Ли Цинджао :

“常记溪亭日暮，沉醉不知归路。
兴尽晚回舟，误入藕花深处。
争渡，争渡，惊起一滩鸥鹭”

“Често си спомням залеза, който гледах от павилиона край рекичката.
Бях толкова замаяна, че не открих обратния път.
Късно вечерта се върнах на лодката и се озовах сред лотосите.
Борих се с реката, стреснах ято чапли.”

Тези смели стихове провокират поетичния свят в епохата на династия Сун. Издържали проверката на времето, те изминават дълъг път до наши дни. Днес ние констатираме тяхното изящество и лекота. С няколко изречения поетесата описва свободата и опиянението, които са я обзели. Изпълнителят следва акуратно да изрази тези състояния като подчертае свежестта и красотата на текста.

Композитор на съвременния музикален вариант на популярната песен е Уанг Чао⁷, който претворява поетичния оригинал, запазвайки неговата художествена концепция.

⁷Уанг Чао (1982), китайски композитор.

Музикалният език на *Като на сън* надгражда по задълбочен начин заложените в текста емоции и послания. Традиционният характер на китайската музика се предава чрез употреба на китайски фолклорни ладове. Върху тази основа се наслагват съвременни музикални елементи, каквито са богатите акорди и красивата мелодична тъкан на клавирния съпровод, които придават на песента модерно звучене. Наследявайки хилядолетните културни традиции песента *Като на сън* е изразител на музикално-естетическите предпочитания на съвременния човек, което я прави изпълнявана и обичана. Същевременно песента представлява референция, вдъхновяваща творците, посегнали към жанра на китайската художествена песен с древен поетичен текст. Успешното съчетаване на класическа поезия и съвременна музика доставя на аудиторията не само естетическа наслада, но и провокира дълбочено проникване в античните пластове на традиционната китайска култура.

Вокални особености на съвременната художествена песен *Ру Мън Лин*

Овладеяването на техническите предизвикателства на творбата е немислимо без дълбокото разбиране на заложените в нея послания. Само след детайлно осмисляне на текста песента може да бъде изпълнена по конкретния, съответстващ на авторския замисъл, начин. Анализирането на структурата на формата, ладовия план и хармонията са част от подготовката на изпълнителя. Правилното боравене с тембровите, динамическите и емоционалните промени, както и диференциране на различните китайски ладове, съответстващи на определени музикални цветове, допринася за доброто вокално-техническо изпълнение.

Ключови моменти в емоционалната експресия. Изпълнителски подходи при реализацията на творбата.

Анализирайки вокалните поанти в песента *Като на сън*, трябва да подчертаем трудностите при изразяване на емоционалната експресия. За целта е добре да се подходи с разбиране не само към текста, но и към мелодическите промени и тяхното развитие. В този ред на мисли следва да се вникне в намеренията на композитора и с конкретика да се определят динамическите и темповите отклонения. Преди да бъдат анализирани отразените в творбата възходящи и низходящи движения в мелодията е добре да се работи над правилното произношение на текста. Така изпълнителят добива представа за пълното съответствие на музиката на речевите движения - включително и на тяхната емоционална окраска. Обстойният музикален анализ, както и разрешаването на вокално-техническите проблеми спомагат за изработване на ясна визия, чрез която творбата може да се изпълни прецизно и точно.

Мелодията на *Като на сън* е плавна и лаконична. На нея и е чужда сложността на оперните арии или на големите песенни форми. При изпълнението ѝ певецът трябва да обърне внимание на продължителността на поетия от него въздух, за да прекъсва звука, (но не и своето дишане) без това да се отрази на интонацията и артикулацията на текста. Началото на всяка сричка е много важно да бъде изнесено, като гласната бъде фиксирана. Римите в края на всеки стих следва да бъдат подчертани. Не е добре изпълнителят да прекъсва означеното от композитора легато във вокалната партия. Поemanето на въздух трябва да се осъществява на посочените в текста места. Препоръчително е да се следват естествените съотношения между силни, слаби и

относително силни времена в размер 4/4. Много млади певци са склонни да ги пренебрегват, водейки се от движението във вокалната линия във възходяща или низходяща посока, пеейки високите тонове силно, а ниските - тихо. Това лишава мелодията от нейния поетичен заряд и възпрепятства нейното изравняване. Втората фраза - “沉醉不知归路” (“Бях толкова замаяна, че не открих обратния път.”) трябва да се изпълни с един единствен дъх. Поет на мястото на паузата, той подчертава състоянието, в което се намира лирическата героиня - дезориентирана по пътя към дома. Желателно е тембърът и цвета на гласа да съответстват на нейното емоционално състояние. В случая певецът не би трябвало да търси блясък, острота и себеизява. Необходимо е мелодията да се провежда в легато с мекота, деликатност и максимална продължителност.

Пример 1: Песента Ру Мън Лин (Като на сън)

6

常 记 溪 亭 日 暮,

10

沉 醉 不 知 归 路。

Представяйки си състоянието на опиянение и объркване, изпълнителят би могъл да ги вплете в окраската на гласа. Частта, в която лирическата героиня се връща на лодката и се озовава сред лотосите, е повратна в драматургичното изграждане на структурата: *начало, развитие, промяна и заключение* - “兴尽晚归舟，误入藕花深处” (“Късно

вечерта се върнах на лодката и се озовах сред лотосите.”). Амплитудата на възходящите и низходящите движения в мелодията е по-голяма, отколкото в първите две фрази. Поемането на въздух съответства на агогическата пауза в изречението. В самия му край думата “лотос”(藕花) е добре да се подчертае чрез динамическо нюансиране. Следващата фраза подготвя изграждането на кулминацията и засилва напрежението .

Пример 2: Песента Ру Мън Лин (Като на сън)

42

舟 尽 晚 回 舟， 误入 藕 花 深 处。 争

46

波， 争 波， 惊 起

49

一 滩 鸥 鹭。

Слушателят се потапя в оживялата картина, долавя аромата на цветята. Въображението му рисува залутаната сред лотосите девойка, плаващата лодка, нарушаваща покоя на птиците. Ритмическите структури, изобразяващи шума на реката, са идентични при двете повторения на фразата. Чрез тях композиторът изгражда кулминацията на песента, в която изпълнителят би трябвало да увеличава постепенно силата и интензитета на звука. В края на творбата се достига до освобождаващо напрежението отлитане на птиците, предадено от композитора чрез устойчив и умиротворителен акорд в клавирната партия.

Обобщение

Жанрът на китайската съвременна художествена песен по древен поетичен текст и със съвременни естетически характеристики е съчетание на класическо и модерно. Пример е за унаследяване и развитие. *Ру Мън Лин* е една от най-разпространените и изпълнявани песни в нашето съвремие. Текстът е създаден от поетесата Ли Цинджао (1084-1155), представител на *Благодатната поетична школа*, която е считаната за *най-талантливата жена на всички времена*. Авторът на статията обобщава художествените характеристики и вокалните особености на песента *Ру Мън Лин*.

Издържала проверката на времето по отношение на своето наследство, изправена пред влиянието на новостите, китайска музикална култура преоткрива общочовешките послания, закодирани в античните пластове. Съвременната китайска художествена песен, създадена по древен поетичен текст, унаследила древните традиции, е символ на жизнеността и бъдещето на развитието на китайската музикална култура.

Ян Дзиня, телефон: +3592 876 63 68 25